

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

на засіданні Вченої ради

НПУ імені М.П.Драгоманова

“ _____ ” _____ 20__ р.

Протокол № _____

Проректор з навчально-

методичної роботи

проф. Вернидуб Р. М.

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

«УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА»

освітнього ступеня «Бакалавр»

для всіх галузей знань,

всіх спеціальностей

Київ 2020

Розробник програми: **Гурова І.В.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософської антропології Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова;

Рецензенти: **Юхимик Ю.В.** – доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософської антропології Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова.

Тимошенко Ю.О. – доктор історичних наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету фізичного виховання та спорту України

Обговорено та рекомендовано до затвердження на засіданні кафедри культурології та філософської антропології Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол № ____.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

Крилова С.А.

_____ (Прізвище, ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження на засіданні Науково-методичної ради Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова “ _____ ”

_____ 20__ року, протокол № ____.

Голова НМР

_____ (підпис)

Мозгова Н.Г.

_____ (Прізвище, ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження на засіданні Вченої ради Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова “ _____ ” _____ 20__ року, протокол № ____.

Голова Вченої ради

_____ (підпис)

Дробот І.І.

_____ (Прізвище, ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження на засіданні Науково-методичної ради НПУ імені М.П. Драгоманова

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол № ____.

Голова НМР

_____ (підпис)

_____ (Прізвище, ініціали)

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Українська культура» підготовлена відповідно до освітньо-наукових (освітньо-професійних) програм підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр».

Актуальність пропонованого курсу для студентів-першокурсників всіх спеціальностей обумовлена необхідністю оволодіння базовими знаннями про національну культуру, що є частиною соціального капіталу студентів.

Курс з української культури передбачає цілісний системний аналіз історії національного культурно-цивілізаційного процесу у світовому контексті. Пропонований курс охоплює послідовність історичного розвитку національної культури від культури історичних предків українського народу та культури етносу – до культури народу, нації.

Предмет вивчення навчальної дисципліни – феномен національної української культури.

Міждисциплінарні зв'язки: історія України, історія української державності, етика, естетика, соціологія, психологія, філософія, педагогіка.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Українська культура» є формування обізнаності студента щодо основних закономірностей історичного розвитку української культури як органічної складової світового культурно-цивілізаційного процесу.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Українська культура» є здобуття системи знань про витоки і тенденції розвитку національної культури від праслов'янських часів до початку XXI століття; оволодіння знаннями та розумінням тенденцій окремих напрямів розвитку української культури: етнокультури, образотворчого, декоративно-вжиткового мистецтв, архітектури, музики, літератури, театру та кіно, освіти, науки, спорту; ознайомлення з ключовими мистецькими напрямками, стилями та новаціями, постатями та їх творчими здобутками.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-наукової програми:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<i>Знати</i> розмаїття підходів до сучасної періодизації національної культури,	Фахові: Комунікативна та соціальна: через роботу в групі та мікрогрупах,

	<p>теоретичні засади вивчення культури – основні терміни, поняття, теорії та підходи; співвідношення етнокультурних архетипів та динаміки їх історичного розгортання в національному процесі.</p> <p><i>Вміти</i> оперувати фактажем з теми, аналізувати історичні трансформації української культури в контексті європейського та світового культурно-історичного процесу.</p>	<p>представлення усних доповідей, тощо.</p> <p>Загальні:</p> <p>Пізнавальна: через ознайомлення з теоретичними засадами вивчення національної культури.</p> <p>Історична та компаративна: через вивчення здобутків та надбань української культури на кожному з історичних етапів, розуміння тяглості національної культури.</p>
2.	<p><i>Знати</i> головні культурно-мистецькі здобутки України на різних етапах культурно-історичного процесу; специфіку розвитку національної культури докласичного, класичного та некласичного періодів; сучасний стан і перспективи розвитку української національної культури в ХХІ ст.</p> <p><i>Вміти</i> критично оцінювати сучасну культурну ситуацію в Україні; аналізувати тексти та життєві явища з культурологічної перспективи, творчо прочитувати твори науки, філософії та мистецтва, розуміти їх національну специфіку; репрезентувати національні цінності у дискурсі міжкультурної комунікації.</p>	<p>Фахові:</p> <p>Дослідницька та аналітична: через здійснення культурологічного аналізу текстів та життєвих явищ.</p> <p>Критичне мислення: через нове прочитання класичних творів науки, філософії та мистецтва.</p> <p>Загальні:</p> <p>Пізнавальна: через ознайомлення зі здобутками української національної культури в різні періоди її розвитку.</p> <p>Комунікативна та соціальна: через роботу в групі та мікрогрупах, представлення усних доповідей, тощо.</p>

II. Орієнтовний тематичний план

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС / 90 годин.

Назва дисципліни	Розподіл за семестрами			Кредити ECTS	Годин						
	Екзамен	Залік	Курсова робота		Всього	Самостійна робота	Аудиторних	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні
Українська культура	1	-	-	3	90	56	34	18	-	16	-

III. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами.

Модуль I. *Витоки української культури (1 кредит / 30 годин)*

Тема 1.1. Феномен української культури та українська ментальність

Поняття культури та її структурні складові. Функції культури та її місце у життєдіяльності людства. Джерела вивчення культури та їх верифікація.

«Етнічна культура», «національна культура», «регіональна культура», «світова культура». Поняття «української культури» та «культури України».

Феномен української культури: основні характеристики та особливості формування. Історичні, соціальні, географічно-просторові та духовні чинники генези української культури.

Періодизація розвитку національної культури: критерії та основні етапи. Історична періодизація та коротка характеристика історичних етапів розвитку української культури: культура східнослов'янських племен дохристиянської доби; культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства; культура литовсько-польської доби; культурні процеси Козацької доби; культурний розвиток України від часів зруйнування Гетьманщини (кінець XVIII ст.) до початку XX ст.; українська культура XX ст.; сучасний період розвитку української культури. Українська культура в діаспорі.

Тенденції розвитку сучасної української культури. Формування нової соціокультурної реальності та культурні трансформації. Перспективи української культури у XXI столітті: глобалізаційні та глокалізаційні процеси.

Проблема національної ідентичності та ментальність українців. Джерела вияву української ментальності. «Національний характер» та риси характерології українців.

«Сусідські впливи»: проросійські, пропольські та інші пограничні особливості українського характеру. Україна поміж Сходом і Заходом. Образ України у світі.

Проблема героїв українського народу. Поліетнічність українського походження. Державна політика у справах збереження і розвитку української культури.

Тема 1.2. Етнокультура українців: побут, фольклор, традиційна українська культура.

Поняття етнокультури, етносу, етнічності, етноментальності. Ціннісна парадигма етнореалій та етноминувщини в культурній традиції українців: усталеності та інновації .

Духовна царина етнокультури українців: дохристиянські вірування, сюжетно-тематичні особливості міфології, демонологія, феномен двовір'я.

Фольклорний спадок українців: світоглядне поле фольклорної творчості, поняття про календарно-обрядову поезію, магичність пісні і обряду, пісні різдвяного циклу, веснянки, русальні пісні, купальські пісні, жнивварські пісні. Народна музична культура: музична етнографія, генеза народного українського мелосу, феномен кобзарської пісні, народний танець та народні музичні інструменти.

Астрономічні знання та народний календар: специфіка давнього літочислення, тиждень як календарна одиниця, місячний та сонячний календарі, зоряний вимір проукраїнського календаря.

Етнологія окремих чинників побутової культури українців (житло, одяг, їжа, культурно-господарський комплекс). Ремесла та народні художні промисли. Флора і фауна в побуті та звичаях українців. Сімейні відносини та родинна обрядовість. Етнонормативна культура. Народна мудрість як культурологічний феномен. Народна етнологія здоров'я. Земля, Родина, Оселя – сакральні модуси культурної традиції українців.

Сакралізація постаті Жінки, Дружини, Матері в українській етнокультурі. Дитина в етнокультурологічній царині звичаїв і вірувань українського народу (етнокультурологічний калейдоскоп «образної акцентуації» в сфері інтуїтивної психології селянського життя (діти – «дотепи», «заходьки», «обмінчата», «старуни», «мовчуни», «нишклі», «заброди», «віщуни, «великі янголи»)).

Семантичний простір української етнокультури (етнокультура як царина буття символу). Найдавніші родові знаки-символи в Україні. Етносимволіка: сутнісний зміст і типологія етнічного символу, символіка жестів (українська традиція), символіка кольору (національні усталеності), символіка та міфологізм української мови.

Модуль II. Українська культура в феноменах (2 кредити / 60 годин)

Тема 2.1. Феномен образотворчого мистецтва та архітектури

Первісне мистецтво на території України (палеоліт, мезоліт, неоліт). Освоєння форми, кольору, лінії. Мистецтво трипільських племен. Скіфський «звіриний стиль». Архітектура та скульптура народів Причорномор'я.

Архітектура та образотворче мистецтво Київської Русі: від візантійського канону до власної художньої традиції. Сакральні і світські споруди. Мозаїка, фреска, іконопис: сакральний зміст й художньо-стильові особливості. Місцеві мистецькі школи (Києво-Чернігівська, Галицько-Волинська тощо). Розвиток образотворчого мистецтва в Галичині і на Волині. Особливості Галицько-Волинської іконописної школи; архітектура: превалювання романського та готичного стилю, візантійський вплив.

Мистецтво у XIV – XV століттях: стилістичний та жанровий розвій у монументальному малярстві, іконописі. Ренесансні риси в архітектурі та скульптурі. Фортифікаційно-палацова архітектура.

Філософський зміст та вишуканий символізм барокової культури України, її естетичні риси (вигадливість форми, поліхромність, контрастність, мальовничість, декоративність, динамізм, метафоричність) на прикладі архітектури («козацькі собори») та іконопису (емблематичні зображення «Христос-Пелікан», «Діва Марія з мечем у серці» тощо). Розквіт мурованої архітектури – драматизм, декоративність, синтетичність. Монументальний живопис, іконопис (Ф. Сенькович, М. Петрахович, І. Руткович, Й. Кондзелевич). Портретний живопис.

Еволюція художнього стилю: пізнє бароко, рококо, класицизм. Професійне мистецтво XVIII століття.

Розвиток романтичного та реалістичного живопису: Т. Шевченко та демократичні традиції його школи, реалістичні та патріотичні мотиви у живописі (Л. Жемчужников, І. Соколов, К. Трутовський, С. Васильківський). Живопис, графіка та скульптура другої половини XIX ст.: трансформація жанрової системи. Стилiстична еволюція: академізм, реалізм, імпресіонізм, модерн.

Архітектурний модерн: еkleктика, конструктивізм. Розвиток живопису стилю модерн: творчість О. Мурашка, М. Жука та ін. Українське малярство та скульптура на межі століть (сецесія, кубофутуризм, примітивізм, експресіонізм, символізм, декананс тощо). Український авангард початку XX століття (К. Малевич, О. Богомазов, О. Екстер, Г. Нарбут, В. Єрмилов, М. Бойчук): специфіка художньої картини світу (ірраціоналізм, індивідуалізм, орієнтація на екзистенційний досвід, усвідомлено експериментальний та революційно-руйнівний характер, синтетичність, містична символіка, космологізація та філософізація фольклорних образів, глобальність масштабу, поширення етнокультурних архетипів до рівня всесвіту, зрощення магії та науки тощо).

Діалог культур у пластичних образах О. Архипенка: магичні архетипи та новації кубофутуризму.

Ідеологізація українського мистецтва в радянський період. Митці «Розстріляного Відродження». Розгром художніх спілок. Поява методу соціалістичного реалізму в живописі. Синтез конструктивізму, псевдомонументалізму та ампіру в архітектурі як вираз політичної лінії комуністичної партії.

Постмодерністські тенденції в сучасному українському живописі (Т. Сільваші, О. Бабак, О. Чепелик, С. Параджанов, О. Тістол, К. Реунов, А. Савадов, О. Голосій, І. Чичкан).

Тема 2.2. Феномен української музичної культури

Музика як вид мистецтва. Музичні жанри, стилі, напрями. Види музики: вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна, танцювальна, симфонічна, камерна. Українська народна пісня та її жанри.

Роль музики в магичних обрядах архаїчних культур. Сакральне значення музики у стародавніх культурах.

Місце музики у християнській культурі. Жанри візантійської релігійної музики: тропар, кондак, стихира, канон, гімн. Київський знаменний спів та його специфіка. Різноманіття музичної культури доби Середньовіччя: культова, світська, народна музика. Билинний епос.

Історичні пісні і думи: «татарський» («Про Самійла Кішку», «Про Марусю Богуславку» та ін.), «польський» (про події Національно-визвольної війни 1648-1654 рр.), «гайдамацький» цикли. Кобзарі. Бандуристи. Розвиток музики XVI-XVIII ст. Музична освіта. «Грамматика мусікійська» М. Дилецького. Партесний спів як вершина української барокової музики. Творчість А. Веделя, М. Березовського, Д. Бортнянського.

Українська музична культура XIX ст. Перші українські опери: «Запорожець за Дунаєм» (С. Гулак-Артемівський) та «Наталка Полтавка» (І. Котляревський). Створення Гімну України (М. Вербицький, П. Чубинський). М. Лисенко – основоположник української класичної музики. Класики української музики початку XX ст.: М. Леонтович, К. Стеценко, Я. Степовий. «Щедрик» М. Леонтовича – перлина світової музичної культури. Видатні українські музиканти: диригенти, співаки, інструменталісти. Соломія Крушельницька – «українська Мадам Батерфляй».

Українська музика радянської доби (Б. Лятошинський, **Л. Ревуцький**, Г. Верьовка, Г. і П. Майборода). Поп-музика 1960-х – 1980-х рр. (В. Івасюк, С. Ротару та ін.).

Фестивальний рух в Україні: «Червона рута», «Шешори» (АртПоле) тощо. Феномен українського року. Сучасна українська академічна музика (М. Скорик, В. Сильвестров та ін.).

Танець як явище художньої культури. Види танців. Народний танець у традиційній і сучасній культурі України. Український танець у контексті світового хореографічного мистецтва (творчість Василя Авраменка, Павла Вірського).

Тема 2.3. Феномен української літератури

Українська література як художнє відображення життя народу з давнього часу до наших днів. Зв'язок літератури з життям та її значення в духовному розвитку суспільства.

Основні жанри української усної народної творчості. Особливості та специфіка українського фольклору, його пізнавальне та виховне значення. Періодизація історії української літератури.

Література Середньовіччя. Провідні жанри давньої української літератури, її специфіка.

Література українського ренесансу. Особливості літератури українського бароко. Козацькі літописи. Григорій Сковорода.

Становлення нової української літератури. Просвітительський реалізм (Іван Котляревський, Григорій Квітка-Основ'яненко, Петро Гулак-Артемовський, Євген Гребінка).

Художній світ українського романтизму. Проблеми національного самоутвердження народу в літературі романтизму (Левко Боровиковський, Амвросій Метлинський, Віктор Забіла, Михайло Петренко, Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький). Багатогранність творчої діяльності Тараса Шевченка. Епохальне значення «Кобзаря».

Реалістичний дискурс в українській літературі. Байкарська спадщина Леоніда Глібова. Співомовки Степана Руданського. Ідейно-естетичні пошуки української поезії кінця 19 століття (Яків Щоголев, Павло Грабовський). Тематичне, жанрове та ідейно-художнє розмаїття творчості Івана Франка, Івана Нечуя-Левицького, Марка Вовчка, Панаса Мирного, Івана Франка, Ольги Кобилянської).

Міфологічні горизонти українського модернізму (Михайло Коцюбинський, Леся Українка).

Українська література ХХ століття у міжвоєнний період. Співіснування різноманітних художніх шкіл, стилів і напрямів. Покоління письменників «Розстріляного відродження» (Григорій Косинка, Микола Зеров, Микола Куліш, Євген Плужник, Михайль Семенко).

Шістдесятництво. Пошук письменниками-шістдесятниками нових форм творчості, нового осмислення національного досвіду в рамках тоталітарної системи (Василь Стус, Ліна Костенко, Василь Симоненко, Григій Тютюнник, Дмитро Павличко, Іван Драч).

Література української діаспори. Чотири «хвилі» еміграції з України (Іван Багряний, Василь Барка, Євген Маланюк, Улас Самчук, Юрій Тарнавський, Емма Андіївська).

Постмодерні візії сучасної української літератури. Новації у творчості Юрія Андруховича, Наталки Білоцерківець, Сергія Жадана, Оксани Забужко, Івана Малковича, Марії Матіос, Юрія Покальчука, Василя Шкляра.

Місце і значення українського словесного мистецтва у світовому літературному процесі.

Тема 2.4. Феномен українського театру, радіо, телебачення та кінематографу

ТЕАТР. Український театр як вид мистецтва та галузь культури. *Зародження українського театру (XVI – XVIII ст.ст.).* Елементи театральної дії в народній поезії; церковній службі; старовинних розвагах на Україні. Шкільна драма. Перші зразки драми в Братській (Києво-Могилянська Академія) та Лаврській київських школах. Львівська братська школа та Острозька академія, як важливі осередки розвитку релігійної драми. Вертеп. Інтермедія.

Становлення українського професійного театру. Головні галузі українського театру I половини XVIII ст.: кріпацький, професійний, аматорський. Заборона українства Ємським актом 1876 року та відновлення українських вистав 1881 року. Театр корифеїв та його традиції: М.Кропивницький, М.Садовський, М.Заньковецька, П.Саксаганський, І.Карпенко-Карий. Театр Української Бесіди на Галичині. Творчість І.Котляревського, Т.Шевченка, Г.Квітки-Основ'яненка як зразок класичної української драматургії.

Розвиток українського театру в ХХ столітті. 1920-1930-ті рр. Новаторська драматургія Лесі Українки, Олександра Олеса, Володимира Винниченка. Лесь Курбас і новий український театр: Молодий театр, Кийдрамте, «Березіль». Співтворчість Л.Курбаса, М.Куліша, М. Крушельницького. Чотири музи «Березоля»: Валентина Чистякова, Наталія Ужвій, Надія Титаренко, Леся Даченко. Театральна спадщина Гната Юри.

Сучасність. Український театр з 1990-х років ХХ – ХХІ століття. Інтегрування українського театального мистецтва в європейський культурний простір. Феномен вуличного театру. Легенда української режисури - Сергій Данченко. Театральна творчість Михайла Резніковича. Театр Романа Віктюка. Творчий геній драматурга Ярослава Стельмаха. Театральний епатаж Андрія

Жолдака. Легенди української сцени: Б.Ступка, А.Роговцева, А.Хостікоєв, Н.Сумська, Б.Бенюк. Сучасні українські фестивалі театрального мистецтва, акторської майстерності, молоді режисури, сучасної драматургії.

Театри для дітей. Театри ляльок України. Українські Театри юного глядача.

РАДІОМИСТЕЦТВО. Національна аудіовізуальна драма як культурне явище в Україні. Перші радіопередачі в Україні. Українська оригінальна радіоп'єса: О.Домінський. Радіодраматургія 1933-1934 рр.: О. Димінський, М.Микитенко, В. Майський, Г. Мізюн, Я. Цапир, В. Кузьміч, О. Сенік. Трагедія української аудіовізуальної драматургії (епоха «розстріляного Відродження»). Поняття «українське радіо» та «радіо України». Сучасний радіопростір: НРКУ, ФМ-радіо, інтернет-радіо.

КІНО. Український кінематограф як галузь культури та економіки.

Йосип Тимченко – одеський винахідник кіно. Альфред Федецький – перший український кінооператор. Перші екранізації українських вистав. Кінотворчість Олексія Олексієнка. Данило Сахненко – піонер українського кіно.

Українське кіно 1920-х рр. Завоювання масового глядача як головне завдання українського кінематографу 1920-х рр. Залучення майстрів: О.Довженко (художник-режисер), Д.Демуцький (фотограф-оператор), Ю.Яновський (письменник-художній керівник Одеської кінофабрики), майстри слова: М.Бажан, М.Семенко, П.Панч, Г.Шкурूपій; А.Бучма – видатний актор. Творчість П.Чардиніна. Л.Курбас – кінорежисер.

Кінематограф тоталітарної доби (1930-1950 рр.). Творчість скульптора – кінорежисера І. Кавалерідзе. Історичне кіно І. Савченка. Кіноспадщина Б.Барнета.

Кінематограф доби «відлиги» (1960-х рр.). Розквіт української кіноіндустрії: кіностудії, кінофакультет, Держкіно (з 1962р.), Спілка кінематографістів України (з 1963 р.), журнал «Новини кіноекрана», театр-студія кіноактора (з 1967 р.), Шосткинське ВО «Свема». Зміна поколінь: нові обличчя українського кіно. О.Алов, В.Наумов, С.Параджанов, М.Хуцієв, Ф.Миронер. Митці українського кіно з ВДІКу. Формування акторської школи: І.Миколайчук, Л.Кадочникова, Р.Недашківська, А.Роговцева. Фільми про Т.Г.Шевченка. Кіно атмосфери: Артур Войтецький, Кіра Муратова. Українське «поетичне» кіно та творчість шістдесятників.

Кінематограф часів «застою» (1970 – I половина 1980 рр.). Молоді імені: М.Ілленко, Р.Балаян, В.Криштофович, О.Ітигілов, Б.Савченко. Міський «текст» К.Муратової. Конкуренція з кольоровим телебаченням як вимір побутування українського кіно в 1970-ті рр. Постанова Комітету з кінематографії від

1.11.1968 «Про роботу з молодими творчими кадрами на кіностудіях республіки». Продовження традицій «школи українського поетичного кіно»: Л.Осика, Ю.Ілленко, В. Гресь, І.Миколайчук та ін.

Українське кіно часів «перебудови» (*кінець 1980 – 1990-х рр.*). Актуалізація неігрового екрану: розквіт української документалістики. Режисери: М.Мамедов, С.Буковський, В.Олендер, В.Марченко, В.Хмельницький та ін. Основні теми: історія, події, містика, екстрасенсорика, (антиукраїнська політика минулого, чорнобильська трагедія 1986 року, «Біле братство», кінець світу). «Архівація» історії в українському ігровому кіно: О.Янчук, О.Муратов, Я.Ланчак, Я.Лупій. Втрата та пошуки героя в українському художньому кіно: О.Фіалко та ін.

Неігрове кіно України: українська анімація, документальне кіно, науково-популярне кіно.

Сучасні українські кінофестивалі. Український кінематограф в ретроспективі та сучасному розрізі на міжнародних кінофестивалях. Молоде кіно України: державні кіностудії, кіноосвіта, незалежні режисери.

Історія українського *ТЕЛЕБАЧЕННЯ* та розвиток нових екранних технологій.

Тема 2.5. Освіта, наука, фізична культура та спорт в Україні.

Освіта як складова національної культури. Зародження освіти та наукових знань на українських землях за часів Київської Русі. Роль братських шкіл у розвитку освіти та збереженні етнокультурної ідентичності. Видатні освітні осередки України за часів Речі Посполитої: Острозька академія, Львівська і Київська братські школи, Київська колегія, Києво-Могилянська академія. Загальнослов'янське значення науково-освітньої праці викладачів КМА. Університети ХІХ ст. та їх роль у розвитку національної освіти. Просвітницька діяльність видатних педагогів (Х. Алчевська, С. Васильченко, С. Русова, Б. Грінченко, В. Сухомлинський). Принципи радянської системи освіти та виховання: загальність, доступність, безкоштовність, обов'язковість як передумова розвитку культури. Проблеми розвитку освіти в умовах незалежності.

Наука як важливий чинник розвитку культури. Виникнення знань, що узагальнюють життєдіяльність людини. Виділення науки в самостійну галузь духовної культури за часів Київської Русі, впливи античної та візантійської науки. Прикладний характер математики, хімії, астрономії, біології. Юрій Котермак (Дрогобич) – перший загальноновизнаний європейський вчений. Розвиток національного гуманітарного наукового знання. «Наукове товариство ім. Т.Г. Шевченка» – перша вітчизняна академічна наукова організація. Досягнення української науки за радянських часів: авіа та ракетобудування,

прикладна математика й інформатика, медицина, українська та східна філологія. Стан та перспективи сучасної української науки.

Фізичне виховання і спорт як невід'ємна частина культури. Особливості фізичної культури у скіфо-сарматську добу. Фізична культура давніх слов'ян. Традиції фізичного виховання у Київській Русі. Фізичний розвиток козаків у Запорозькій Січі. Бойовий гопак – українське бойове мистецтво. Фізична підготовка до армії у навчальних закладах кінця XVII – початку XIX ст. Поширення в Україні європейських видів спорту – гімнастики, футболу, боротьби, фехтування тощо. Зародження «сокільської» гімнастики, легкої атлетики і рухливих ігор. I Всеросійська олімпіада 1913 року (Київ) та її вплив на розвиток українського спорту. Фізкультура і спорт за радянських часів. Початок національного олімпійського руху в Україні (1952) та досягнення українських спортсменів. Створення НОК України (1993) та участь першої незалежної української збірної на XVII зимових Олімпійських іграх у Ліллекхаммері (1994) та XXVI літніх Олімпійських іграх в Атланті (1996). Проведення в Україні фіналу «Євро-2012» з футболу та його значення.

IV. Засоби діагностики успішності навчання

Форми та методи поточного контролю: усні опитування у формі обговорень у групі та мікрогрупах, написання творчої письмової роботи/робіт, представлення підсумкового дослідницького проекту (презентація або аналітична довідка).

Форми та методи підсумкового контролю: підсумок результатів роботи підбивається шляхом сумування загальної кількості балів студентів.

V. Форма підсумкового контролю успішності навчання — екзамен.

VI. Інформаційні джерела до вивчення курсу

1. Антонович Д. Триста років українського театру: 1619-1919. – Прага: Укр. громад. вид. фонд, 1925. – 272 с.
2. Боряк О.О. Україна: етнокультурна мозаїка – К.: Либідь, 2006. – 328 с.
3. Булашов Г.О. Український народ. У своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: космогонічні українські народні погляди та вірування. – К.: Довіра, 1992. – 413 с.
4. Воропай О. Звичаї нашого народу: етнографічний нарис. – К. Акціонерне т-во «Оберіг», 1993. – 589 с.
5. Голубець Микола. Мистецтво// Історія української культури / За загал. ред. І. Крип'якевича. – 4-те вид., стереотип. – К.: Либідь, 2002. – (656 с.) – С. 520-542
6. Грінченко М. Історія української музики / Микола Грінченко; [укл.: Іванов І. та ін.]. – К.: Спілка, 1922 (Друковано в 7-й Радян. Друк.) – 278 с. // Режим доступу: <http://elib.nplu.org/view.html?id=331>

7. Джерела української самосвідомості та культури // Культурне відродження в Україні. – Львів: Астериск, 1993. – С. 9-86.
8. Дмитренко М.К. Українські народні думи як феномен традиційної культури [Електронний ресурс] / М.К. Дмитренко // Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_6_1.php
9. Історія української культури / за загал. ред. І. Крип'якевича. – 4-те вид., стереотип. – К. : Либідь, 2002. – 656 с.
10. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. Кн. 1: Підручник / За ред. акад. М.Г. Жулинського. – К.: Либідь, 2006. – 712 с.
11. Історія української літератури ХХ століття: Підручник для студ. гуманіт. спец. вузів : У 2 кн. / В.Г. Дончик (ред.), Кн.1: Перша половина ХХ століття / В.П. Агеєва, Л.С. Бойко, В.С. Брюховецький та ін. – К.: Либідь, 1998. – 464 с.
12. Історія української літератури ХХ століття: Підручник для студ. гуманіт. спец. вузів: У 2 кн. / В.Г. Дончик (ред.), Кн.2: Друга половина ХХ століття / В.П. Агеєва, С.М. Андрусів, Л.С. Бойко та ін. – К.: Либідь, 1998. – 456 с.
13. Карнак А. Українська сучасна музика початку ХХІ століття: самоідентифікація маргінесу [Електронний ресурс] / А. Карнак. // Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/mist/2010_7/093-097.pdf
14. Кисіль О. Український театр /Олексій Кисіль.- К.: КНИГОСПЛКА, 1925.- С.180
15. Козлов М. Скоморохи на Русі / М. Козлов // Пам'ять століть. Планета: історичний, науковий та літературний журнал. – 2010. – № 1/2. – С. 153-166.
16. Коновець О. Розвиток природничих і технічних знань в Україні (від найдавніших часів до ХVІ ст.) // Праці Наукового Товариства ім. Шевченка. Т. ІV Студії з поля історії української науки і техніки. – Львів. – 2000. – С. 19-38.
17. Королюк Н.І. Маленькі історії про українських композиторів 18-20 ст. / Королюк Н.І. К.: [б.м.], 1998. – 187 с.
18. Кримський С.Б. Архетипи української культури / С. Кримський. // Феномен української культури: методологічні засади осмислення. – К.: Фенікс, 1996. – С. 91- 112.
19. Лозко Г.С. Українське народознавство. — К.: Зодіак-ЕКО, 1995. – 368 с.
20. Любар О.О. Історія української школи і педагогіки: Навч. посібник. (О.О. Любар, М.Г. Стельмахович, Д.Т. Федоренко). – К.:Знання. 2006.– 447 с.
21. *Макаров А.М.* Світло українського бароко. – К.: Мистецтво, 1994. –288 с.: іл.
 1. Мистецтво Київської Русі (ІХ – ХІІІ ст.). // Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.Щ. Українське мистецтво: Навч. посібн.: У 3 ч. – Львів: Світ, 2004. – Т. 2. – С. 46–183.
 2. Меднікова Г.С., Гурова І.В. Українська культура: витоки і сучасність. Навч. посібн.: – К., Слово, 2017. – 256 с.
 3. Мусієнко Н. Історія українського кіно. Погляд з ХХІ століття//Кіно-Театр. – К.: КМА, 2008.-№4.

22. Наливайко С. Етнічна історія Давньої України. – К.: Євшан-зілля, 2007. –(624 с.) – С. 9-15, 15-66, 527-541.
23. Нариси з історії кіномистецтва України/[Редкол.: В.Сидоренко (голова) та ін.]-К.: Інтертехнологія, 2006. – С.864
24. Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / [Веселовська Ганна Іванівна та ін.; редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін.]. – К.: Інтертехнологія, 2006. –1051 с.
25. Наукові товариства – феномен просвітництва і культури // Природознавство в Україні до початку ХХ ст. / Ю.В. Павленко, С.П. Руда, С.А. Хорошева, Ю.О. Храмов. – К., 2001. – Гл. VI, 3. – С. 374-390.
26. Ольховський А.В. Нарис історії української музики: До 90-річчя Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського / [Підготов. до друку, наук. ред., вступ. ст., комент. Л.П. Корній]. – К.: Муз. Україна, 2003. – 510 с.
27. Онопрієнко В.І. Історія української науки ХІХ-ХХ століть: навч. посіб / В.І. Онопрієнко. – К.: Либідь, 1998. – 304 с.
28. Основи української ментальності // Україна: філософський спадок століть. Хроніки-2000. – 2000. – № 37-38. – С. 4-96.
29. Павличко С.Д. Дискурс модернізму в українській літературі: Монографія / С. Д. Павличко. – К.: Либідь, 1999. – 448 с.
30. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму / Я. Поліщук. – Вид. 2, доп., перероблене. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – 392 с.
31. Попович М.В. Нарис історії культури України / Мирослав Володимирович Попович. – К.: АртЕк, 1998. С. 3-5; 714-724. – (Програма «Трансформація гуманітарної освіти в Україні»). – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/porovuch/narys.htm>
32. Приступа Є.Н., Тимчак Я.В., Мазур Л.О. Зміст і форма військово-фізичної підготовки в Україні (з найдавніших часів до ХІІІ ст.) // Традиції фізичної культури в Україні: Зб.наук. статей. За заг. ред. С.В. Кириленко, В.А. Старкова, А.В. Цьося. – К.: ІЗІН, 1997. – С. 5-44.
33. Савчук І. «Міф про твір» як спосіб розуміння сучасного музичного процесу / Ігор Савчук. // Сучасне мистецтво. К.: Фенікс, 2010. — Вип. VII. — (368 с.) — С. 141-148.
34. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). Передмова акад. М. Поповича. 2-ге вид. – К.: Редакція вісника «Ант», 2009 – (408 с.) – С. 25-156, 171-210, 341-344 (термінологічний глосарій).
35. Старовойт І.С. Західноєвропейська і українська ментальність. Компаративний аналіз. – Львів-Тернопіль, 1995. – 183 с.
36. Стражний О.С. Український менталітет.: ілюзії. Міфи. Реальність. – К.; «Книга», 2008. – 368 с.: іл.
37. Традиції і свята українського народу. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – (384 с.) – С. 5-22.

38. Українська культура: Лекції за редакцією Дмитра Антоновича / Упор. С.В. Ульяновська; Вст. ст. І.М. Дзюби; Перед. слово М. Антоновича; Додатки С.В. Ульяновської, В.І. Ульяновського. — К.: Либідь, 1993. — 592 с.
39. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / М.М. Закович, І.А. Зязюн, О.Л. Шевнюк та ін.; За ред. М.М. Заковича. — 4-те вид., випр. і допов. — К.: Знання, 2009. — 589 с.
40. Українське мистецтво останньої чверті XVII — середини XVIII століття // Уманцев Ф.С. Мистецтво давньої України. Історичний нарис. — К.: Либідь, 2002. — С. 147–317.
41. Філь С.М. Історія фізичної культури: Навчальний посібник / Філь С.М., Худолій О.М., Малка Г.О. — Харків: ОВС, 2003. — 160 с.
42. Чижевський Д.І. Історія української літератури / Д. І. Чижевський. — К.: Академія, 2003. — 568 с.